

KWEKKER

Kaart & kompas

Hoe vinden vogels de weg?
Goede reuk? Goede ogen?
Knapzak en kompas?
Henny vertelt over vogels
en Magnetoceptie.

Jac & Wiel

Beide door Marijke geïnter-
viewd. Wie zijn deze heren?
Twee interviews over drijf-
veren, voorzitterschap, che-
mie, fietsen en een groot
hart voor de natuur.

Werkgroepen

Kidsparty in de
Kasteeltuinen, IVN dagje op
de Kameleon, wandelen op
Deurnese Peel en in het
Maaspark en natuurlijk de
watervogeltelling!

Peelse golfbaan

Dit jaar is er weer geïnven-
tariseerd. Gewapend met
een stoere kar en fluorise-
rende hesjes is de rand van
de golfbaan afgestruind op
zoek naar alles wat er groeit
en bloeit.

Algemeen

COVERFOTO MARLO GODDING

Wat is het IVN?

Het Instituut Voor Natuur, educatie en duurzaamheid is een landelijke vereniging met plaatselijke afdelingen. IVN De Maasdorpen is een afdeling met als werkgebied gemeente Horst aan de Maas.

Wat wil het IVN?

Mens en natuur zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Wij als IVN verbinden mensen en natuur. We laten jong en oud beleven hoe leuk, gezond én belangrijk natuur is. Op die manier dragen wij bij aan een duurzame samenleving, individuele gezondheid en het welzijn van iedereen.

Wat doet onze afdeling?

Onze afdeling richt zich op onderhoud van natuurgebieden, inventarisaties, educatie door middel van allerlei activiteiten zoals excursies, lezingen, cursussen, workshops, thema-avonden en natuurlessen op scholen.

Alle activiteiten van IVN De Maasdorpen zijn vrijwilligersactiviteiten. Veel leden zijn binnen de vereniging actief. Het hart van onze vereniging zijn onze werkgroepen, daarnaast zijn ook leden actief in de natuurfotografie en met insecten.

Behalve werkgroepen zijn er twee commissies en kortlopende projecten. Heb je belangstelling? Neem contact op en sluit je aan! Ons verenigingslokaal is het Zoemhukske, Kasteellaan 3, Horst.

Hoe word je lid?

Geef je op via <https://www.ivn.nl/word-lid>, je wordt dan automatisch lid van de dichtstbijzijnde afdeling. Of meld je aan via <https://www.ivn.nl/afdeling/de-maasdorpen>

Wat kost een lidmaatschap?

De contributie bedraagt € 24,00 per jaar. Heb je een huisgenoot die lid wil worden? Die betaalt maar € 7,50. De contributie wordt geïnd door IVN Amsterdam via een machtiging met digitale factuur. Opzeggen? Een lidmaatschap kan je jaarlijks, vóór 1 juli opzeggen. Het lidmaatschap wordt precies 1 jaar na opzegging beëindigd.

Wat ontvang je als lid?

Je kunt gratis of met korting deelnemen aan cursussen en lezingen. Je ontvangt 6x per jaar ons verenigingsblad de Kwekker, 4x per jaar het tijdschrift Mens en Natuur én je krijgt 10% korting in de IVN webwinkel.

Contact?

Je kunt contact opnemen met ons via: iundemaasdorpen@gmail.com

Werkgroepen & Commissies

Activiteiten & Gidsen

Ton Hagens +31 6 143 91 402
tonhagens@home.nl

Plantenwerkgroep

Joke Bussemakers +31 77 46 732 64
jjp.bussemakers@hetnet.nl

Vogelwerkgroep

Jacques Driessen +31 77 38 285 10
jdrieivn@xs4all.nl

Evenementencommissie

Dick Best +31 77 37 457 40
d-best@kpnmail.nl

VNel

Ton Wismans +31 77 46 737 20
wisma205@planet.nl

Bart Reintjes +31 6 284 95 503
lwgreintjes@ziggo.nl

Scholenwerkgroep +31 6 305 16 785
Cora Oostendorp cora@bourgonjon.nl

Scharrelkids/Jeugdwerkgroep

René Colbers +31 6 133 28 758
rene@colbers.nl

Communicatie commissie/ComCom

Jacques Driessen +31 77 38 285 10
jdriessenivn@xs4all.nl

IVN Website:

<https://www.ivn.nl/afdeling/de-maasdorpen>

Bestuur

Voorzitter & Secretaris

Cora Oostendorp cora@bourgonjon.nl
+31 77 32 700 26
+31 6 305 16 785

Penningmeester & Ledenadministratie

Koos Agricola koosagricola@home.nl
+31 77 32 700 13

Leden

René Colbers rene@colbers.nl
+31 6 133 28 758
Jos van Lin josvanlinivn@gmail.com
+31 77 46 78 200
Marlo Godding marlogoddingivn@gmail.com

Kwekker

IVN De Maasdorpen - Mei 2022

Voorwoord

In deze Kwekker zul je tevergeefs zoeken naar een 'Ommetje' of naar meer informatie over een stukje 'Natuur in de buurt'. Dat komt omdat onze gidsen weer volop actief zijn. Tijdens een gidsen-wandeling of excursie kun je de mooie natuur in onze directe omgeving zelf ervaren en dat is toch altijd beter dan op papier, hoe mooi de foto's ook zijn. Loop eens met ze mee of vraag een excursie aan.

Twee interviews dit keer. Het ene is met oud-voorzitter Jac Neessen, met zijn grote bestuurlijke kennis heeft hij onze vereniging jarenlang in goede banen geleid. De andere is met Wiel van der Linden die wegens zijn verdienste in de natuur een lintje heeft gekregen. Waarom hij dat lintje kreeg, is wel bekend, maar wat heeft hij nog meer gedaan?

Henny vertelt dit keer over magnetoceptie bij vogels. Als je niet weet wat dat is, dan raad ik je aan zijn boeiend artikel te lezen. Verder nog weetjes over de Kievit en de eekhoorn.

De plantenwerkgroep doet verslag van een paar interessante excursies. Na het lezen daarvan wil je vast zelf eens gaan wandelen in de Deurnese Peel en in het Maaspark-Ooijen Wanssum. Dat kan, met of zonder gids. Je kunt ook een keer meegaan met een excursie van de plantenwerkgroep.

De Scholenwerkgroep is een hele dag op basisschool de Kameleon actief geweest. Dit keer komen de kinderen zelf aan het woord om te vertellen hoe ze die dag ervaren hebben. Als 'nagerecht' kwam er een paar dagen later ook nog een inktvis langs. De kinderen van de Scharrelkids beleefden een geweldige dag op de Kidsparty in de Kasteeltuinen in Arcen. Wie had nu de sleutel gestolen?

Er blijken ook IVN-mensen regelmatig op de golfbaan de Peelse Golf te lopen. Ze lopen echter voornamelijk langs de randen van het gladgeschooren gras. Zouden ze zo ongericht tegen de bal slaan?

Wij wensen je veel leesplezier!

Namens de redactie: Cora Oostendorp

Inhoud

- 2 Algemene informatie
- 3 Voorwoord
- 4 Fietsen-Wiel
- 6 Kidsparty 2022
- 7 Maaspark Ooijen-Wanssum
- 8 Magnetoceptie
- 10 De inktvis
- 10 Vacatures
- 11 De eekhoorn
- 12 Safari in eigen tuin
- 13 Kroegjstocht Zuid-Limburg*
- 14 IVN Dagje
- 16 Het Interview
- 17 De jonge Staartmees
- 18 De Kievit
- 20 Invasieve exoten*
- 20 Watervogeltelling
- 21 Wandeling Deurnese Peel
- 22 Uit de oude doos
- 22 IVN inventarisatie
- 24 Activiteiten*

Colofon

Cora Oostendorp - eindredactie
Marlo Godding - vormgeving

Redactieadres
ivndemaasdorpen@gmail.com

Foto Marlo Godding Staartmees

Fietsen-Wiel

AUTEUR MARIJKE LUKKER-HIRS FOTO'S MIEP PHILIPSEN

Op de 28ste maart, de laatste lentedag in maart voordat maart zijn staart ging roeren, wandel ik met Wiel door zijn grote tuin. Eerst komen we langs het bijenhotel tegen de zijmuur van zijn huis waar hij sinds 1967 woont. Het is erg in trek bij solitaire bijen met een oranje achterlijf. In de wilde tuin mag elk kruidje groeien zolang het maar niet in de weg staat. Ik zie wijnstokken, fruitbomen, struiken met kleinfruit en een moestuin. En er zijn veel, heel veel vogels. Als we later in de serre zitten, kwetteren ze door het verhaal van Wiel heen.

Word je Fietsen-Wiel genoemd?

Jaaah ... ze hadden het altijd over 'die fietser', grinnikt Wiel.

Je bent inderdaad altijd op de fiets, maar hoe kwam je vanuit Zuid-Limburg in Sevenum terecht?

Ik ontwikkelde chemische apparaten op de engineeringafdeling van een chemische fabriek in Venlo. Er werden daar chemische installaties gebouwd. Je vindt het misschien een vreemde combinatie: chemie en natuur, maar het past wel degelijk bij elkaar. Het gaat er om oog te hebben dat je bijvoorbeeld chemicaliën niet zomaar in de goot kunt laten lopen en dat soort zaken.

Vanwege het huis en de grond kwamen Maria en ik in Sevenum terecht. Toentertijd stonden er veel varkensstallen. De boeren vonden mij maar een rare. Ze zeiden: 'je moet niet klagen (over stank) als je hier komt wonen. Het heeft lang geduurd voordat men de waarde inzag van onze inspanningen voor de natuur.

'Onze?' Je trekt het breed naar de hele groep.

Ja, we werden als natuurgroep steeds groter. Dat ik nu een koninklijk lintje heb gekregen, is een teken dat men meer waarde is gaan hechten aan alles waar de Groengroep, de VNeL en het IVN al zo lang mee bezig zijn. De mensen lezen er nu over. Vroeger vroeg men: IVN? Wat is dat? Er gebeurt hier nu zoveel. We zijn op de kar gesprongen door met het Waterschap samen te werken. De Blakterbeek is weer meanderend gemaakt. Er zijn veel poelen aangelegd. Door het 'Knopenlopen' is Sevenum nu veel meer een wandelgemeente geworden.

Toen Sevenum nog een zelfstandige gemeente was hoorde ik in Horst zeggen dat ze jaloers waren op die actieve Groengroep.

Het lukte niet meteen. Niet iedereen op de gemeente wilde meewerken. Burgemeester Wil Geraedts heeft ons echter heel erg gesteund. De Groengroep ging via de Scholenwerkgroep van IVN naar scholen om er natuurlessen te geven. De leden van de Groengroep werkten ook in de natuur. Het eerste project was het aanplanten van het stuk grond van Tudie aan de Kleefsedijk.

Oh ja, nog iets, ik moet het even kwijt: ik ben altijd kritisch op luchtvervuiling. Gisteren waren we op de fiets in Venlo en dan komen er van die scootertjes met veel lawaai en uitlaatgassen langs ...

Je ergert je er heel erg aan, zie ik.

Ja, stinkdingen zijn het! Veel varkensstallen zijn in de loop van de jaren wel verdwenen, maar nu liggen er grote stukken landbouwgrond die, zodra de winter voorbij is, intensief worden bewerkt. Terwijl het al zo droog is, wordt er met dikke slangen wel 60 kubieke meter per uur water opgepompt. Anderen, die niet kunnen pompen, lijden daaronder. En dan ook nog die chemicaliën, het inspuiten van teveel mest. Allemaal dezelfde planten die in de fabriek worden opgekweekt. Heel efficiënt, maar slecht voor de biodiversiteit. Er is veel geïnvesteerd in grote tractoren. Machines van wel een half miljoen euro hangen er achter. En nu zitten we met het stikstofprobleem.

Een intensief gebruik van grond. Een monocultuur.

Ja, grootschalig. Moet er nou zoveel geproduceerd worden? De biodiversiteit gaat hard achteruit. Je hebt geluk als je nog eens een haas of een patrijs ziet. Vroeger zag je die vogels wegstuiven over het veld.

Is er iets verbeterd?

Er wordt steeds meer kennis uit de elektronica en de chemie gebruikt voor het ontwikkelen van efficiëntere en zuinigere apparaten. Met elektrisch rijdende auto's heb je geen last van lawaai en uitlaatgassen. Wat betreft windmolens: men zorgt er beter voor dat er geen slagschaduw op de huizen komt. Ze maken wel wat geluid, las ik.

Volgens mij valt dat mee. Ik heb er een paar keer naast gestaan en hoorde niets.

Je went eraan. Ze zijn noodzakelijk en beter dan fossiele brandstoffen of kernenergie. Straks rijden auto's op waterstof. De transitie naar waterstof zou het einddoel moeten zijn.

Wat deed jij voor de natuur?

In het begin niet zoveel. Ik was vaak pas na zes uur thuis van het werk.

De VNel?

Ja, de werkgroep stak de handen uit de mouwen: natuuronderhoud! We pakten van alles aan. We gingen het veld in. Het werd een aparte werkgroep binnen IVN De Maasdorpen.

Wat doet het lintje met jouzelf?

Ik was wat ontdaan. Ik was bezig met de betrokkenheid van het leven; daarover mijmer ik de laatste tijd veel. Wie zijn wij? Een biosysteempje, dat presteren kan. Worden we bestuurd door een Here God of een hoog-intelligent systeem?

Door het lintje kreeg ik weer meer spirit, weer meer energie. De laatste tijd was al om acht uur 's avonds de tank leeg. Gelukkig is dat nu wat verbeterd. Het besef dat wát je doet, er toch toe doet. Dat mensen waarderen dat je met het verbeteren van hun leefomgeving bezig bent. Dat dat gezien wordt!

Jij en Maria kregen twee kinderen?

Ja, twee zonen. Arthur zit in de boomcultuur, de bosbouw. In Gelderland. Projecten om veel bomen te planten in het

kader van de biodiversiteit. Zoon Marcel zit in de logistiek."

Ik hoorde van Maria dat jullie zonen op de dag dat je een lintje kreeg, jou zogenaamd kwamen helpen in de tuin en dat je vond dat ze wel erg lang aan de koffie bleven.

En toen kwamen ook nog die Sevensanghers en allerlei lui van de Groengroep, de VNel en Cora Oostendorp vanuit IVN.

Hoe zou je afsluiten?

Ik heb geluk: ik ben nog steeds gezond. Eet weinig vlees, veel groenten, het liefst onbespoten, en veel olijven. Het is mooi dat het natuurwerk zo geaccepteerd is. Je mag er nu geen negatieve dingen meer over zeggen. Er zijn nu dames met kinderen en ook jongelui die in het veld willen meewerken. Er is veel op gang gekomen. Een gunstige ontwikkeling. Misschien dat mensen er nog meer achter moeten komen dat lopen en fietsen beter is en dat ze minder de auto en machines moeten gebruiken. Ik gebruik zelf nog de zeis. Het hoeft allemaal niet zo kort en glad."

Je noemde nog even Mansholt en diens desastreuze landbouwbeleid met schaalvergroting en subsidies. En de kunstmest ...

De bedrijven uit het verleden waren eigenlijk heel goed. Die boeren wisten van wanten en kenden ook het wild en de vogels in het veld."

Nog steeds een echte fietser? Geen e-bike?

Ik ben een klassieke fietser, lacht Wiel een beetje trots, gewoon hard doortrappen. Zolang ik het nog kan.

Kidsparty 2022

AUTEUR THEO VAN DER LEER

Met hints als "brood en hoefijzers worden niet door de dief gemaakt" of "de dief is niet van adel" moesten de kinderen op het spoor komen van de dief die de sleutel van de schatkist kon hebben ontvreemd. De sleutel die in bezit was van Robin Hood. Een zeventiental personages met klinkende namen zoals kokkin Martha Maas, troubadour Hans Haan en Mortiana de tovernares figureerden in het park van de 32 ha grote Kasteeltuinen in Arcen.

Foto Sylvia Spierts

Ik heb het over de Kidsparty 2022. Een gezamenlijk initiatief van Scouting Limburg, Jong Nederland en IVN Limburg. Waar in de ochtend van zaterdag 9 april nog een winterse bui viel, stroomden aangevoerd met bussen en persoonlijk vervoer de kinderen in de leeftijd van groep 5 tot 7 met hun begeleiders in een lange rij het park binnen. Volgens de organisatie die dag zo'n elfhonderd. Elfhonderd verwachtingsvolle kids.

Eenmaal op het tournooiveld aangekomen enthousiast dansend op de beat van de disco versies van "It's Raining Men" van de Weather Girls en het aloude "Het regent, het regent" toen een felle hagelbui het terrein kortstondig teisterde.

Foto Theo van der Leer

Het zonnetje breekt door en de groepen verspreiden zich in het park. Een vijftigtal stands met activiteiten zijn heren der opgesteld. Variërend van natuureducatief, middeleeuwse ambachten en andere spelen. Zo werden er water- en bodemdierjes gevangen en bestudeerd, georiënteerd aan de hand van de zon, zelf pizza gebakken. De smid was druk met smeden, de kids konden boogschieten en er was een schavot waar ze zich konden laten nat gooien en nog veel meer.

Foto Theo van der Leer

Door mee te doen met een activiteit konden de kinderen munten verdienen. Munten die ze konden inwisselen tegen hints voor de gouden tip waar de sleutel was.

IVN-De Maasdorpen was aanwezig met veertien 'scharrelkids'. Aan het einde van een indrukwekkende dag en een enorme ervaring rijker, was de spanning op de gezichten te lezen toen de ontknoping van het sprookje werd verteld: De sleutel was niet gestolen!! Hij zat gewoon in het schort van Klara Kloek, de wasvrouw. Zij had hem gevonden in de broekzak van Robin Hood toen hij zijn kleren liet wassen. Zo zie je maar weer.

Foto Theo van der Leer

Maaspark Ooijen-Wanssum

Verlag van een wandeling van de plantenwerkgroep

AUTEUR/FOTO'S THEO VAN DER LEER

Even voelde ik mij terug in mijn thuisland toen ik het Maaspark Ooijen-Wanssum nabij Broekhuizenvorst inliep. Een stevige bries, jagende wolkenpartijen over een zandige vlakte. Hier en daar een waterpartij waarin het schaarse blauw weerspiegeld werd. Een vergelijking met het weidse strand van Oostkapelle met zijn strandmeren bij eb kon ik niet onderdrukken.

Ik zag stroomgeulen door regen en kwel gevormd die me deden denken aan de kwelders in het verdrinken land van Saeftinge aan de zuidoever van de Westerschelde. Daar waar het afgaande water in een zilte omgeving zijn sporen in het landschap achterlaat.

Dus niet. In die zin niet vergelijkbaar. Het Maaspark, vanaf 2017 aangelegd om een einde te maken aan overstromingen zoals die van '93 en '95 en recent nog in de zomer van 2021. Een herstelde oude maasarm zou een derde van de waterafvoer voor zijn rekening moeten nemen. Dijken verleggen om ruimte te maken voor het water. Het bijzondere zijn de grondwaterstromen en de voedselarme kwel die uittreedt. Voedselarm in een zoetwater milieu. Zoetwater, we zijn in rivierenland. Geen zeekraal, geen ijskruid, geen lamsoren.

Op 17 maart maakte de IVN-plantenwerkgroep een wandeling in het Maaspark Ooijen-Wanssum. We bezochten het gebied om te bekijken in hoeverre die bijzondere natuur zich al had ontwikkeld. Hoe de plantjes die aange trokken worden door deze omstandigheden zich al hadden gevestigd. Het resultaat was summier.

Misschien waren we te ongeduldig. Immers voor de mens is vijf jaar een behoorlijke periode; je gemiddelde middelbare schooltijd. Maar voor de natuur is dat verwaarloosbaar. Natuurontwikkeling duurt tientallen, wel honderden jaren of meer.

En ja, bij de door Moeder Natuur georganiseerde aanbesteding stonden ze weer vooraan in de rij: de uitgebreide velden van Pitrus, afgewisseld met Zuring. De pioniers. Desalniettemin, in deze rurale omgeving vonden wij, tussen de in het zand achtergelaten sporen van de grondverzetmachines toch enkele durfals: een Speerdisteltje, het Klein hoefblad. Pas op, we zien Moerashertshooi, we treffen Veldkers aan, we spotten de Kluwenhoornbloem en de Ereprijs. Leuk toch!

Tevreden discussiërend over het "to be or not to be" van het Harig wilgenroosje liepen wij na deze frisse wandeling terug naar de parkeerplaats.

We sloten af met een warm bakkie in 't café.

Magnetoceptie

Kaart en kompas voor vogels

AUTEUR HENNY GROULS

Aan de westkust van Wales liggen twee vogelrijke eilanden, Skonner en vijf kilometer zuidelijker Skokholm.

Op deze eilanden is veel onderzoek gedaan naar het trekgedrag van zeevogels. Hier broeden onder andere 150.000 paartjes Noordse pijlstormvogels. Dat is ca. 40% van de wereldpopulatie.

Omzwervingen

Voor een promotieonderzoek werden, tussen 1963 en 1976, circa 86.000 van deze Pijlstormvogels geringd. Het doel was te achterhalen waar de vogels verbleven na de broedtijd. Uit dat onderzoek bleek dat de vogels in de herfst naar het zuiden trokken; via de Golf van Biskaje, naar Madeira, en vervolgens via de Canarische eilanden naar West-Afrika. Ter hoogte van de evenaar maakten ze de oversteek naar de kust van Brazilië. In het voorjaar keerden ze via een iets zuidelijker gelegen route over de oceaan terug naar hun broedgebied op Skokholm.

Onderzoek Noordse pijlstormvogels

In 2006 werd een aantal Noordse pijlstormvogels op Skokholm voorzien van een ***geolocator**. Dit onderzoek bevestigde de resultaten van het ringonderzoek. De vogels overwinterden voor de kust van Zuid-Amerika op een plek waar twee golfstromen samenkomen en waar veel voedsel aanwezig is.

In een ander onderzoek werden enkele Noordse pijlstormvogels van Skokholm meegenomen naar het vaste land en op 360 kilometer afstand weer losgelaten; één voor één en de volgende vogel pas als de voorgaande uit zicht was. Ze vlogen feilloos meteen in de goede richting en waren na negen uur vliegen terug op hun nest. Noordse pijlstormvogels van Skokholm die losgelaten werden in Venetië en in Boston (VS) keerden ook probleemloos terug in hun broedgebied. Een onweerlegbaar bewijs van het richtingsgevoel dat de vogels hadden

Het onderzoek leverde onder andere ook het volgende op: Noordse pijlstormvogels broeden ca 55 dagen, beide ouders om de beurt zes dagen, op één ei. De jongen groeien langzaam en zijn pas na tien weken vliegvlug.

***Geolocator** De geolocator: is een minuscuul instrument, dat, in het genoemde onderzoek, om de tien minuten de lichtintensiteit meet en dat gedurende minimaal een jaar (tot de batterij leeg is.) Omdat de lichtintensiteit over de lengte- en de breedtegraden verschillen kan de plaats berekend worden. waar de vogels geweest zijn. De vogels moeten op de broedplaats wel weer terug gevangen worden om de geolocators uit te lezen. De resultaten met de geolocators, (in gebruik vanaf het eerste decennium van deze eeuw), leveren een veel betere en snellere resultaten op dan met het terugvinden/aflezen van ringen.

Zeekoet foto Mariet Verbeek

Andere onderzoeken

Op Skonner broedt een populatie Zeekoeten. Een aantal vogels werd van een geolocator voorzien en weer teruggezet op de rotsrichel waar ze op broeden. Na het broedseizoen trokken de vogels naar het zuiden en verbleven enkele weken in de Golf van Biskaje. Ze vlogen vervolgens naar de westkust van Noord Schotland (1500 km) om daar de winter door te brengen. Na de winter trokken ze weer enkele weken naar de golf van Biskaje om net voor de broedtijd weer op de broedplaats te arriveren.

Van Albatrossen, (Noordse) stormvogels, Sterns en (Noordse)Pijlstormvogels zijn spectaculaire trekafstanden

Rosse Grutto foto Mariet Verbeek

gemeten. Maar het meest bijzonder zijn wel de vliegafstanden van **Rosse grutto's** die in één ruk van Alaska 11.000 km over zee naar Nieuw Zeeland vliegen.

Landvogels

De landvogels hebben ook een goed gevoel voor plaats en richting. Vrouwtjesmerels gaan vaak zwerven na de broedtijd. (de mannen houden veelal hun territorium vast).

Kieviten volgen 's winters de vorstgrens, veel zangvogels zoeken Zuid-Europa op. De **Zomertortel** vliegt naar West-Afrika en zwaluwen overwinteren nog zuidelijker.

Zomertortel foto Mariet Verbeek

Magnetoceptie

Om dergelijke reizen te kunnen volbrengen moeten de vogels weten waar ze zich bevinden, waar ze naartoe moeten en de trekrichting kunnen bepalen. Zowel land- als zeevogels hebben op een of andere manier "kaart en kompas" nodig. Maar hoe spelen ze dat klaar? Hoe komen ze aan de gewenste gegevens? Er waren wel theorieën, over het oriënteren op basis van de stand van hemellichamen, het volgen van kustlijnen of andere markante punten in het landschap en zelfs over volgen van het aardmagnetisch veld, ofwel met behulp van magnetoceptie.

"Zugunruhe"

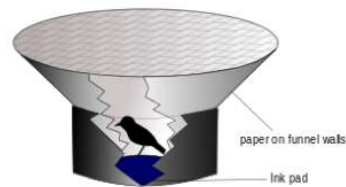
Uitgerekend vogels in gevangenschap zorgden voor een doorbraak in het onderzoek naar de manier waarop vogels hun weg kunnen vinden over de wereld. Al in het begin van de 18e eeuw constateerde men dat trekvogels in gevangenschap heel onrustig gedrag vertoonden in het najaar. In Duitsland werd daarvoor de term Zugunruhe gebruikt. In de 20e eeuw werd door Duitse onderzoekers de zogenaamde oriëntatiekooi ontwikkeld: een ren waarin een magnetisch veld kon worden aangelegd. Elke Roodborst die, in de periode van de Zugunruhe, enige tijd in deze kooi werd geplaatst wilde dezelfde richting op; zowel overdag als 's nachts.

Roodborst foto Mariet Verbeek

Om na te gaan of hemellichamen (Roodborsten trekken 's nachts) een rol speelden, werd de bovenkant van de kooi afgedekt. De vliegrichting van de vogels veranderde niet. De onderzoekers constateerden wel dat de vliegvoorkeur van de vogels ook omkeerde als het magnetisch veld werd omgekeerd.

Dankzij een slimme uitvinding van Steve Emlen, van de, later naar hem genoemde Emlentrechter zorgde voor een versnelling van het onderzoek. De trechter is gemaakt van vloeipapier, aan de bovenkant ca. 40 cm in doorsnee en met gaas afgedekt. De smalle onderkant van de trechter was voorzien van een inktkussen met inkt. Vogels die op het inktkussen hebben gestaan, laten door pootafdrukken op de papieren wand zien welke richting ze hadden willen gaan. Zo kun je in korte tijd van een aanzienlijk aantal (kleine) vogels de trekronst en trekrichting vaststellen. De Emlentrechter heeft een revolutie veroorzaakt in het onderzoek naar de vogeltrek.

Emlentrechter

Dankzij deze methode, die veelvuldig geverifieerd is, heeft men kunnen vaststellen dat vogels genetisch geprogrammeerd zijn om een aantal dagen in een bepaalde richting te vliegen, want ook in gevangenschap geboren vogels vertoonden deze trekrichting. (Dit komt overeen met de opmerking van John Tacke in de vorige Kwekker dat jonge Ooievaars naar het Zuiden trekken, maar dat de ouders vaak hier overwinteren. Overigens, ook uit het ei gekropen zeeschildpadden weten feilloos de richting van de zee te vinden. Dat is ook genetisch bepaald, want de ouders hebben de eieren gelegd op het strand waar ze zelf uit het ei gekropen zijn.)

Zesde zintuig

Maar het voorgaande levert nog steeds geen antwoord op de vraag hoe de vogels navigeren. Hoe bijvoorbeeld een Noordse pijlstormvogel zonder herkenningpunten op zee het eiland Skonner kan terugvinden. Of hoe een huiszwaluw vanuit het zuiden van Afrika zijn broedplaats onder de dakgoot in een Nederlands dorp kan terugvinden.

Bij proeven met andere vogelsoorten werd overeenkomstig nauwkeurig trekgedrag geconstateerd. In de loop van de jaren '80 verdween de sceptis en ging men het bestaan accepteren van een zintuig dat de mogelijkheid biedt om op aardmagnetisch veld te navigeren. Maar vogels gebruiken ook een magnetische kaart; ze moeten immers weten waar ze zijn om de juiste trekrichting te kunnen bepalen. (Wat heb je aan een kompas als je geen kaart hebt en niet weet waar je bent?) **Kraanvogels** van Noord Europa bijvoorbeeld overwinteren voor 80% in de Spaanse Extremadura. Maar de in Finland broedende vogels moeten, om er te komen, een andere trekrichting aanhouden dan de in Nederland broedende vogels.

Kraanvogels foto Mariet Verbeek

Maar, trekvogels zijn niet uniek; ook niet trekkende vogels, zoals kippen, maar ook bijvoorbeeld zoogdieren, vissen en vlinders blijken deze eigenschap te hebben. Deze eigenschappen werden tot voor kort voor onmogelijk gehouden omdat en geen orgaan werd gevonden dat magnetisme kon waarnemen. In de jaren '70 van de vorige eeuw zijn in bacteriën minuscule kristallen magnetiet, een soort magnetisch ijzeroxide, ontdekt. Na diepgaand onderzoek bleken ook dieren, zoals bijvoorbeeld hommels, vissen en vogels deze kristallen magnetiet in hun lichaam te hebben. In de jaren '80 werden bij duiven deze magnetietkristallen ontdekt in het oog en in de neusholte vlak bij zenuwuiteinden. Dat was veelbelovend als je er van uitging dat deze kristallen geschikt waren voor oriëntatie en navigatie. Onderzoeken hebben ook aangetoond dat vogels het magnetisch veld ook kunnen "zien". Door beurtelings afplakken van een oog werd ontdekt dat deze eigenschap aan het rechteroog gekoppeld is. Dit werd in eerste instantie bij duiven geconstateerd en werd later door proeven met Roodborsten bevestigd.

Kaart en kompas

De 'visuele' waarnemingen met het rechteroog en het detecteren van het magnetisch veld met de magnetietkristallen hoeven elkaar niet uit te sluiten. De wetenschap hanteert momenteel de theorie dat via het magnetiet in de snavel de positie wordt bepaald en via de visuele waarneming de richting wordt uitgezet. Met andere woorden: beide zorgen samen voor: 'kaart en kompas'.

Het navigeren met behulp van aardmagnetisme hoeft andere manieren van navigatie niet uit te sluiten. In de vorige Kwekker is beschreven dat bepaalde zeevogels kunnen navigeren op basis van de concentratie van dimethylsulfoxide boven het wateroppervlak. En waarom trekvogels kustlijnen en/of rivieren volgen.

Op internet is meer informatie te vinden over de onderstreepte woorden.

Bron Een groot deel van dit artikel is ontleend aan het boek 'De zintuigen van vogels' van Tim Birhead

De inktvis

AUTEUR & FOTO'S CORA OOSTENDORP

Er was eens een inktvis....

Nee, dit wordt geen sprookje. En ook geen biologische verhandeling over het uiterlijk en de gedragingen van de Octopus. Alleen een kort verslagje over die ene inktvis uit Portugal die niet op een bord terecht kwam maar op twee scholen waar hij zelfs een nachtje heeft gelogeed in de koelkast. Hij (of zij?) werd met ontzetting of bewondering bekeken, voorzichtig aangeraakt en getest of zijn zuignappen nog vast zogen (ja!). Verwondering ook dat die grote 'kop' zijn lijf bleek te zijn; dat hij acht armen had die tot in het dunste uiteinde nog mini zuignappen bleken te hebben; dat midden tussen die armen zijn mond zat met een hele harde 'snavel'; dat hij zulke grote ogen had. Negen klassen kinderen kwamen kijken naar dat wonder uit de zee dat daar zomaar opeens op die tafel lag. Wat was de meest gehoorde uitroep?: Blààh! Hij stinkt!!!! Hij kwam toch echt vers uit de diepvries.

Paul met de (st)inktvvis :) Fotograaf Cora Oostendorp

Vacatures

IVN de Maasdorpen is een bloeiende, actieve vereniging. Om onze werkzaamheden ook in de toekomst te kunnen blijven uitvoeren, zijn wij op zoek naar een penningmeester, een secretaris en een lid van de communicatie commissie.

Ben je enthousiast?

Neem contact op met ons via:
ivndemaasdorpen@gmail.com

De eekhoorn

AUTEUR MART PEETERS
FOTO MARLO GODDING

De eekhoorn komt het merendeel voor in naaldbossen en gemengde loofbossen maar ook in parken en tuinen met veel grote bomen en dennen. Hoe ziet een eekhoorn er uit? Hij heeft een lange pluimstaart en grote zwarte ogen. Het boven deel van de staart is variabel van kleur: van rood/zwart tot helder van kleur. In naaldbossen is deze vaak donker van kleur zodat hij minder opvalt. Er zijn zelf albino's waargenomen. In de winter zie je lange oorpluimpjes.

Voedsel

In de herfst en winter eten eekhoorns zaden van loofbomenbomen, struiken en naaldbomen zoals beukenootjes, tamme kastanjes, eikels en zaden van dennen en larix. De zaden (eikels) van de eiken zijn minder in trek vooral die van de uitheemse eiken zoals de Amerikaanse eik en de Moeraseik. Hierin zit veel looizuur waardoor ze deze eikels moeilijk in hun maag kunnen verteren. Maar omdat ze in de herfst een rijk aanbod hebben van zaden en vruchten kunnen ze voldoende lichaamsvet opbouwen als reserve voor slechte tijden. Eekhoorns leggen wintervoorraden aan, ze maken ondiepe putjes en vullen deze met noten en zaden of verstoppen ze in boomholtes. In het voorjaar wanneer er niet veel zaden en noten meer te vinden zijn en voorraden op zijn, eten ze vaak knoppen en later bloesems van bomen en af en toe een ei of een jonge vogel. Vanaf juli neemt het aantal zaden weer toe. De eekhoorn wordt vaak bestempeld als beruchte nestrover, maar het aandeel van vogeleieren in zijn dieet is zo gering dat het bijna geen invloed heeft op de vogelpopulatie.

Voortplanting

Eekhoorns planten zich voort van december en bij zacht weer al in eind november en duurt tot augustus met twee voortplantingspieken in januari en mei – juni. In de paartijd wordt het vrouwtje door een of meer mannetjes na gezeten. Je kunt ze dan in de bomen om de stammen zie cirkelen. Het meest dominante mannetje of het mannetje dat de achtervolging het langst vol houdt, mag bij het vrouwtje slapen. In de paartijd is het vrouwtje maar één dag vruchtbaar en na de paring gaan ze weer uit elkaar. Na een drachtijd van 40 dagen worden er 2 tot 6 jongen geboren. Op een leeftijd van acht weken komen de jongen voor het eerst naar buiten. Op de leeftijd van drie maanden worden ze uit het gebied van de moeder verbannen en gaan ze op zoek naar hun eigen woongebied. Na 9 tot 10 maanden zijn ze geslachtsrijp.

Eekhoorn weetjes

Eekhoorns zijn in de winter minder actief maar in tegenstelling tot wat mensen denken houden eekhoorns geen winterslaap. Bij strenge vorst of sneeuwval kunnen ze wel enkele dagen achter elkaar in hun nest blijven om energie te sparen maar ze houden geen permanente slaap. In het voorjaar zijn ze weer volop actief, op zoek naar een partner. Als de sapstromen in de berken op gang komen, zie je soms eekhoorns die aan de bast van de boom knagen en dan het sap dat daar uit komt, opdrinken.

Buitenlandse indringer

Er heeft zich een nieuwe soort in Nederland gevestigd. Het is een eekhoorn die afkomstig is uit Noord-Amerika. Deze is iets groter dan de Nederlandse en geheel grijs van kleur. Hij heeft een voedsel-voordeel want deze soort kan de eikels met het looizuur beter verteren zodat hij veel een groter voedselaanbod heeft. Daardoor verdringt hij de inlandse. Maar nog erger is dat deze soort het parropokenvirus bij zich draagt. Zelf heeft hij er geen last van maar de inheemse gaat er aan dood.

Safari in eigen tuin

AUTEUR/FOTO'S CORA OOSTENDORP

In voorjaar en zomer loop ik regelmatig, als het donker is, onze (moes)tuin in met een goede zaklantaarn. Mijn doel is om de talrijke naaktslakken op te rapen die het op mijn groentepplanten gemunt hebben. Maar ik vind dan veel meer dan alleen naaktslakken.

Regelmatig zie ik regenwormen die uit hun onderaardse gangen zijn gekomen en in de donkere nacht over de vochtige bodem kruipen. Zodra ze de trillingen van mijn voetstappen voelen of de lichtbundel op hun lichaam krijgen, schieten ze pijlsnel terug onder de grond. In een flits zijn ze verdwenen. Ik heb nooit geweten dat regenwormen zo snel konden zijn. Hoe kan dat? Op hun lichaam zitten kleine borsteltjes waardoor ze grip hebben op de ondergrond. De spieren in hun lichaam lopen zowel in de lengte als in de breedte: lengtespieren en kringsspieren. Dit geeft de regenwormen een grote beweeglijkheid. En blijkbaar houden ze hun gangetjes goed in de gaten zodat ze daarin snel terug kunnen als er gevaar dreigt.

Pissebed

Pissebedden scharrelen overal in het donker op hun gemak tussen de planten op zoek naar rotte plantenresten. Wat zijn het er veel. Zij trekken zich niets aan van het onverwachte licht. Zolang ze maar in een vochtige omgeving kunnen zijn, is blijkbaar alles in orde. Er leven in Nederland wel 40 verschillende soorten. Pissebedden zijn een soort kleine kreeftjes en halen adem door speciale kieuwen. Daarom kunnen ze alleen in een vochtige omgeving leven en komen ze alleen 's nachts te voorschijn. Ze vervellen 1x per maand. Omdat ze na iedere vervelling kwetsbaar zijn voor uitdroging, doen ze dat in gedeelten. Eerst de ene helft en dan de andere. Ik zie inderdaad pissebedden waarvan de voorste helft een andere kleur heeft dan de achterste helft. De verschillende soorten kan ik niet zo snel herkennen. Behalve de rolpissebedden. Die zijn donkerder en meer glanzend. Zodra je die aanraakt, rollen ze zich op tot een klein hard balletjes waaraan kop noch staart te zien is.

Rolpissebed

Ik gluur onder de bladeren van de Courgetteplant op zoek naar de naaktslakken en wat zie ik daar tot mijn verrassing? Een veldmuisje. Hij zit rechtop en in zijn voorpotjes houdt hij een aardbei waar hij op zijn gemak van zat te eten. Hij knippert wat tegen het felle licht alsof hij zeggen wil: "doe dat eens uit, je verblindt me". De muis blijft afwachting zolang ik niet beweeg. Hij voelt zich wel bekeken want hij is gestopt met eten. Jammer dat ik mijn fototoestel niet bij me heb. Het grote blad van de Courgette hangt als een paraplu boven zijn hoofd. Zo is hij goed beschermd tegen de steenuil die in onze tuin broedt. Alleen onze kat is nog een gevaar voor hem. Elke avond komt die vol trots laten zien wat hij nu weer gevangen heeft. Als ik een beweging maak, zoek de muis toch een andere plek op.

Er lopen tussen de pissebedden kleine oranje diertjes met heel veel poten. Ze zijn razendsnel en laten zich maar kort zien. Het zijn duizendpoten. Ook zij komen in het donker tevoorschijn en gaan op jacht want het zijn roofdiertjes. Ik zie twee soorten: kleine, dunne, oranje en grotere donkerrode. Als ik een stukje hout op til, zie ik miljoenpoten. Duizendpoten hebben geen duizendpoten en miljoenpoten hebben er geen miljoen. Toch is het verschil duidelijk. Duizendpoten zijn licht gekleurd, plat en snel. Hun lijf bestaat uit ringen, segmenten geheten. Aan ieder segment zit één paar poten. Miljoenpoten zijn bijna zwart, rond en trager. Aan ieder segment zitten twee paar poten. Als hij langs loopt, zie je de poten als in een wave omhoog en omlaag gaan. Het zijn rustige planteneters. Rottende plantenresten wel te verstaan. De jonge moestuinplanten laten ze gelukkig staan. Deden de naaktslakken dat ook maar.

Het is onvoorstelbaar hoeveel insecten er rondvliegen zo 's nachts. Ze komen op het licht af en botsen tegen mijn gezicht. Het zijn niet alleen muggen maar ook allerlei motten en grote nachtvlinders die tegen de zaklantaarn

Duizendpoot

blijven fladderen. Als ze even stil zitten, lijken sommige wel lichtgevende ogen te hebben. Muggen zijn er ook. Zij hebben het licht niet nodig, ze zijn meer op mijn huid gericht. Ik ben blij als het een keer regent. Dan zijn er veel slakken om weg te halen en de vliegende insecten laten me meer met rust.

En dan de slakken. Bruine wegslakken zie ik het meest. Naarmate het seizoen vordert, vang ik steeds grotere exemplaren. Het valt me op dat ik avond op avond veel naaktslakken op een bepaalde plek vind en dan ineens zijn ze daar niet meer. Ik denk dat daar eieren in de grond overwinterd hebben. Als alle eieren uitgekomen zijn en de jonge slakken weer door mij verwijderd zijn, vind ik tijdelijk op die plekken geen slakken meer. Wat later in het jaar komen de donkere gevlekte slakken. Dat zijn er veel minder en maar op bepaalde plekken. Ze zijn groot en sterk. Ze kruipen als eerste uit mijn verzamelbak, terwijl de bruine slakken daar nog suf zitten te kijken. En dan zijn er nog huisjesslakken. Op de grond kruipen de wat grotere met huisjes in diverse kleuren. Op de planten zitten hele kleine met een huisje als een schijfje. Iedere slak soort heeft zo zijn eigen voorkeur wat betreft eten. Van de courgette eten de bruine slakken het liefst de bloemen en de jonge vruchten. De bladeren van bonen worden ontzien maar het loof van aardappelen is weer in trek, en tomaatenbladeren eten ze weer niet.

Aan het eind van de zomer vind ik op een regenachtige avond diverse slakken twee aan twee in elkaar gekruild. In het midden ligt een klont blauwachtig slijm. Slakken zijn zowel mannelijk als vrouwelijk. Ze bevruchten elkaar en leggen beide eieren in de grond, tot wel 400 per keer. Ik zal ze dus nooit allemaal weg krijgen maar dat hoeft ook niet. Per slot zijn ze nuttig voor de bodem, net als al die andere diertjes die ik gezien heb.

Slak

Kroegjestocht in Zuid-Limburg

Wandeling

Reijmerstok - Slenaken

Woensdag, 25 mei

Meer informatie staat op onze website

Foto Miep Philipsen

We beginnen onze wandeling met een kopje koffie of thee. Voor de liefhebbers met vlaai erbij.

Vanaf het startpunt eetcafé “A gen Ing” lopen we door Reijmerstok. Net buiten het dorp komen we de eerste holle weg tegen en ietsje verderop lopen we langs een bosrand. Bij het voorlopen van deze wandeling (begin februari) vonden we daar de eerste aronskelken. Na het bos hebben we fraai zicht op de glooiende weilanden, bomen met maretakken en een retentiebekken. De tocht voert ons via een bruggetje over de rivier de Gulp. Die volgen we in grote lijnen tot in het dorp Slenaken waar we de lunch gebruiken.

Na de lunch wandelen we terug door een afwisselend landschap: bosjes, weilanden en akkers. Het terrein heeft hier een meer open karakter. Bij het voorwandelen vonden we het eerste bloeiend speenkruidje van het seizoen, hoorden we de zanglijster fluiten en zagen we op meerdere plaatsen graafsporen van de das. Wie weet wat we op 25 mei zien en horen.

In de wandeling zit drie keer een lang aanhoudende stijging. Verder vallen de hoogteverschillen wel mee. **De wandeling heeft een lengte van ongeveer 14 km.**

We zijn rond 17:00 terug in Reijmerstok.

Meer informatie? Bel hiervoor met Wim Philipsen +31(0)6 380 79 809.

Laten we hopen dat de weergoden ons goed gezind zijn tijdens onze Kroegjestocht.

AUTEUR(S) KINDEREN UIT GROEP 7 FOTO'S HANS DEKKERS

De Scholenwerkgroep verzorgde een natuurdag op basisschool de Kameleon in Grubbenvorst voor leerlingen uit de groepen 7 en 8. Groep 7 maakte hiervan onderstaand verslag.

Daniek: Ik vond de natuurdag heeeeel leuk! Het leukste vond ik de opgezette dieren en de skeletten. Ik had nog nooit een opgezet dier geaaid en de skeletten vond ik cool.

Kimberly: Ik vond het heel leerzaam. Ik vond de dierenbotten heel leuk, want je mocht meten en aaien en je moest een blad invullen met allemaal vragen. Dat was heel leuk en gezellig. Elise: Ik vond het leuk en leerzaam. Vooral de opgezette dieren die kon je aaien. Ze hadden leuke opdrachten maar eigenlijk vond ik alles wel leuk. De mensen van de IVN die hebben altijd wel leuke ideeën.

Evi: Ik vond de meneer met de vogelfluitjes heel erg leuk. Je moest verschillende geluiden van vogels raden. Hij deed de geluiden voor met fluitjes, als we ze goed hadden geraden, liet hij zien hoe de vogel eruit zag en dan liet hij het geluid nog een keer horen op een site om te vergelijken hoe echt het klonk. Het klonk bij de meeste vogels echt exact hetzelfde. Ik vond het heel erg leerzaam en ik zou het zeker nog een keer willen doen! Loek: Ik vind het heel erg leuk dat je allemaal dingen kunt ontdekken en je kunt slakken op je hand leggen. Bij de meneer met de vogelgeluiden vraag ik mij wel af: hoe kan je de fluiten goed ontwerpen?

Bodem met Wim

Jana: Ik hou van de natuur dus toen ik het hoorde, vond ik het geweldig super interessant en heeel leuk. Ik geef een compliment aan de mensen die dit allemaal voor ons hebben voorbereid en ik heb er heel veel van opgestoken. Super gedaan!

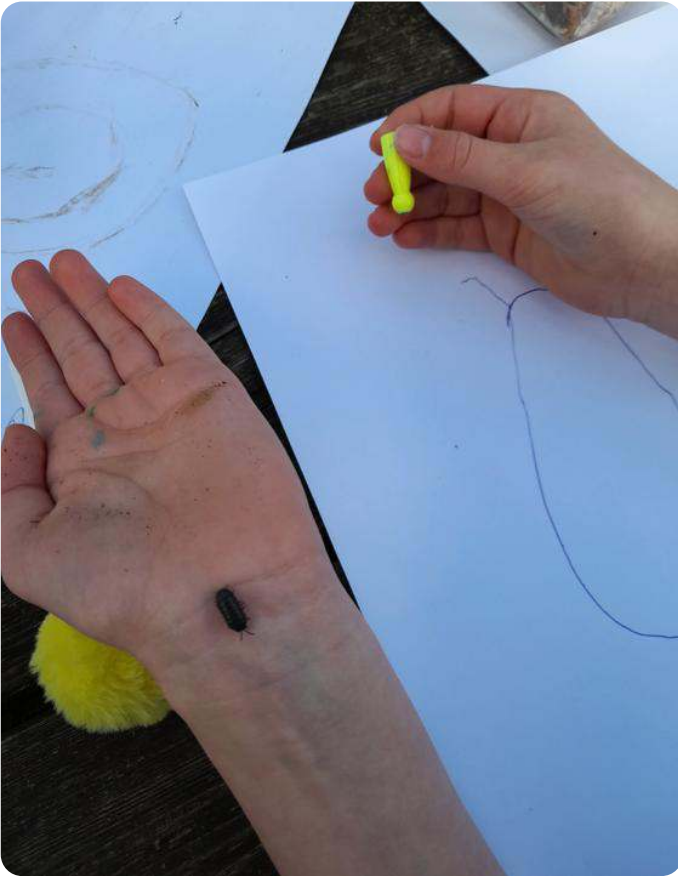
Isis: Ik heb heel erg genoten van alles wat ik geleerd heb en ik heb hier zoveel waardering voor. Ik vond dat met de opgezette dieren het bijzonderste. Je kunt niet elke dag een vos en een eekhoorn aaien. Yannic: Ik vond het heel leuk omdat je veel over de natuur kunt leren en je kunt de mensen die het organiseren ook een plezier doen. Mijn leukste onderwerp was de opgezette dieren, omdat ik ook van dieren houd en de opdrachten waren ook super leuk. Je kunt ook de echte ervaring voelen bijvoorbeeld hoe het voelt als je een slak op je hand hebt.

Zophie: Ik heb over botten geleerd. En over grond. Dat doe je in een buisje en dan water er in. De grond zakt naar beneden. En naar boven. Er waren ook gronddiertjes die mocht je natekenen. Er waren ook papiertjes; van een papiertje moest je een propje maken, en het andere papiertje moest je zo laten. Daarna moest je op de tafel gaan staan. En toen moest je het laten vallen. Het propje ging sneller naar beneden dan het normale papiertje. Ik vond het heel leuk en interessant. Demi: Ze hadden allemaal spullen mee zoals: slakken, opgezette dieren en skeletten. Het was allemaal heel leuk. Er mochten namelijk ook slakken over je hand lopen. De skeletten mocht je ook aanraken ... Ik ben een natuurliefhebber en dit was zo fijn. Je leert er veel van en de mensen zijn ook heel aardig. Ik vond het een erg leuke ervaring. Ik heb ervan genoten.

Meike: Ik vond het heel interessant en leerzaam. Ik wist niet dat een slang zoveel ribben of wervels had. Het was bijzonder om de opgezette dieren te aaien, vooral de vos. Het was geweldig om de slakken op mijn hand te zetten. En natuurlijk de veren en luchtdruk. Met allemaal proefjes. Andere leerling: Opgezette dieren vind ik leuk omdat ik nog nooit een vos, een bever, mol en een das heb gezien of aangeraakt. Botten vind ik leuk omdat ik nog nooit een bot van een slang, hond, kikker heb gezien. Zand vind ik leuk omdat ik het bijzonder vind om verschillende zandsoorten te zien en te voelen. Kleine beestjes vind ik leuk omdat ik het leuk vind om slakken over mijn handen te laten lopen.

Emma: Het was super leuk en heel leerzaam! Zelf vond ik de opgezette dieren het leukst! Eerst dacht ik dat mollen ongeveer twee meter waren. Maar eigenlijk zijn ze best klein! Ik heb ook geleerd dat honden veel op ons lijken! Je mocht ook een knikker maken met een soort klei en zand! Er waren ook skeletten. Zoals van een hond, een kikker, een slang, een klein duifje en nog veel meer! Floor: Ik vond het heel interessant en heel leerzaam. Het werd allemaal goed uitgelegd en nu weet ik er meer van. Ook leuk dat je een dier in elkaar kon zetten. Heel leuk dat je je eigen klei met zand mocht maken.

Jikke: Wij kregen uitleg over heel veel dingen uit de natuur zoals veren, botten, opgezette dieren. Het was heel leerzaam en ook nog eens leuk. Hierdoor weet je heel veel over de natuur. Dion: Ik vond het leuk omdat er veel te doen was.

Bodemdiertjes tekenen

Je kon de botten zien van dieren zoals: een hond, slang, duif, mol, vis en een kikker; super gaaf natuurlijk. Je kon ook naar opgezette dieren kijken en zelfs aaien. **Siem:** Ik vond het super leuk! Je kunt er veel ontdekken. We hebben er super veel van geleerd en je komt ook nog super veel te weten over natuur. Er waren dieren, skeletten, zand en nog veel meer over de natuur! Ik vond het super leuk en ik hoop dat ze volgend jaar nog een keer komen.

Lucas: Het was super leuk, we hebben de zwaartekracht van veren, vogelgeluiden, aarde vergeleken, slakken en botten van dieren. Wat vond ik het leukste? Eigenlijk alles maar de aarde, klei, zandbak en botten vond ik het gaafste. **Julius:** Ik vond het heel leuk want je mocht slakken op de hand houden. Ik heb het skelet van een hond, slang en mol gezien en ik mocht ook opgezette dieren aaien. De eekhoorn was het zachts en ik had klei, zand, mos en nog meer gezien. Je mocht door de microscoop naar een veer kijken en ik heb dieren getekend.

Niek: Het was heel leuk om te ervaren vooral bij de slakken want daar mocht je eerst een tekening maken en dan ook nog de slakken op je handen houden. En bij de botten was het vooral cool want je moest daar een paar vragen beantwoorden en dan kon je ook meteen allemaal skeletten zien. Je kon ook verschillen van zand en zo zien onder een soort microscoop. **Jill:** Ik vond het heel leerzaam leuk en interessant. Je vindt van alles van een opgezet dier, aaien van dieren, de mond bekijken, vragen beantwoorden, handen vies maken en slakken tekenen, slakkenrace doen, vogelgeluiden luisteren. **Sjuul:** Ik vond het interessant omdat je meer leert dan je denkt. Bijvoorbeeld bij meneer Mike leerde je welke vogels welke geluiden maken. En bij meneer Wim dat de stokjes naar boven

gaan en zand naar beneden. En bij meneer Paul dat in de helikopters van de natuur zaadjes zitten en die worden verspreid door de wind.

Liza: Ik vond het een leuke middag. Het was leuk en ook nog eens leerzaam. Ik heb geleerd dat er verschillende soorten zand zijn (Die ook van kleur kunnen verschillen). En als je ze in water doet, reageren sommige anders dan de andere. Bijvoorbeeld strandzand. In dit geval was het zacht zand uit de zandbak, maar het was eigenlijk hetzelfde. We stopten dat in een klein, doorzichtig plastic buisje, en toen deden we er water bij. We gingen het schudden. Het zand bleef op de bodem, het water boven, maar het water was nog steeds helder. Andere soorten zand gingen juist drijven, bij sommigen werd het verspreid. Eén soort zand kneed je bij elkaar, dan doe je er water bij en het voelt aan als klei! Eigenlijk was het gewoon klei, maar zonder water erbij te doen, lijkt het net zand. Ik heb ook het strandzand onder de microscoop gelegd, en het zag er uit als heel veel witte stenen bij elkaar. Aan de andere kant zag het er ook uit als zand.

Ik heb geleerd dat dieren niet allemaal hetzelfde skelet hebben, omdat ze er natuurlijk allemaal anders uitzien. We hadden een skelet van een kikker, hond, vogel (duif), schildpad, vis en een mol. Ik wist niet dat elk dier een ander aantal ruggengraatbotjes heeft. En elk dier is natuurlijk anders gebouwd. Bijvoorbeeld een kikker. De botjes zitten dus zo dat hij hoog kan springen, maar een hond heeft dat niet. Sommige dieren hebben ook zwemvliezen tussen de poten, om beter/sneller te kunnen zwemmen. Ik vond het ook interessant bij het stationnetje van wind. Je ging op een tafel staan, en dan laat je helikoptertjes, propjes papier en meer dingen vallen.

Bodem met Paul Oostendorp

Het interview

AUTEUR MARIJKE LUKKER-HIRS FOTO'S MIEP PHILIPSEN

Jac Neessen

Oud-voorzitter

Het begint al als ik bel om een afspraak te maken. Hij zit in Boskoop. Boskoop? Om iets af te leveren, zegt hij. Ik stuur hem een paar data voor een gesprek bij hem thuis. Het beeld van een oud-voorzitter van het IVN die treurig op de bank zit sinds hij gepensioneerd is, klopt niet. Jac is een actieve man en kan met moeite tijd vrij maken voor dit interview.

Jac (77) is in Grashoek geboren en getogen. Zijn ouders runden daar een gemengd bedrijf. Het bedrijf werd door drie broers overgenomen en later door een broer met twee zonen en een dochter voortgezet. Tegenwoordig is het een plantenvermeerderingsbedrijf. Jac werkt daar gedurende twee á drie dagen per week en verzorgt regelmatig transport van planten. Bijvoorbeeld naar Boskoop!

Ik zie op LinkedIn dat je veel banen bij gemeenten hebt gehad.

"Ja, in 1961 in Meijel, in 1967 bij de gemeente Grubbenvorst. Ik volgde daarvoor diverse opleidingen: Onderwijsrecht, gemeentelijke administratie, bestuursrecht en bestuurskunde. In 1975 ben ik getrouwd en in Grubbenvorst gaan wonen. Op 1 maart 1976 ben ik in dienst getreden bij de gemeente Venlo. Daar hield ik me bezig met Ruimtelijke Ordening, Stadsvernieuwing en Grondzaken. Ik werkte er 28 jaar, waarvan de laatste zes jaar fulltime als voorzitter van de OR, de Ondernemingsraad. In 2002 kon ik via de FPU stoppen. In Venlo kreeg je 100% van je loon als uitkering, dus 'je was gek' als je dat niet deed. Ik was pas 57, veel te jong om met pensioen te gaan en begon enkele maanden later bij de gemeente Swalmen als griffier. Tot Swalmen in 2007 bij Roermond kwam. Ik werd daarop gevraagd voor de functie van griffier bij de gemeente Arcen en Velden en werkte daar tot de herindeling in 2010."

De tijd van de herindelingen of te wel annexaties.

"Ja. Ik ervoer trouwens een groot verschil tussen Meijel en Grubbenvorst. Hier in Grubbenvorst gingen ze veel meer naar het café. Bij de gemeente Swalmen waren ze heel precies, weer een groot verschil met Arcen en Velden."

Na de OR volgden allerlei bestuursfuncties, zoals secretaris van de Stichting Landschap Horst aan de Maas.

"Ja, weet je trouwens dat er 1 miljoen bomen worden geplant in Limburg! In 2023 moet dat gereed zijn. Het plantenmateriaal is nu heel duur. Er is slecht aan te komen. Trouwens ook particulieren kunnen met subsidie van de provincie bomen planten!"

Secretaris van de Erfgoedvereniging Bond Heemschut Limburg voor het behoud van cultuurmonumenten. "Zowel van gebouwen, en waardevolle interieurs als van landschappen".

Toeziend bestuurslid Stichting Akkoord Po

"Ja, Akkoord zat toen in een crisis. Bij Akkoord kwam ik er achter dat er voor scholen ieder jaar budget beschikbaar is voor natuureducatie!"

Het valt me op dat je steeds geuraagd werd. Hoe werd je voorzitter van het IVN?

"Eerst was ik actief in partijpolitiek CDA, maar ik ben daar in 1991 mee gestopt, omdat ik mijn buik vol had van het onderlinge gedrag. Herman Steenhof de toenmalige voorzitter van het IVN kende me goed. Hij had er lucht van gekregen dat ik tijd had."

Dus je was niet eerst gewoon lid van het IVN?

"Nee, ik kwam meteen in het bestuur vanwege mijn bestuurlijke ervaring."

Had je iets met planten en vogels?

"Niet speciaal. Ik had van huis uit niets met flora en fauna. Wel belangstelling voor het (agrarisch) landschap, maar inhoudelijk in vogels duiken? Nee! Ik ging ook geen planten op naam brengen. In de loop der jaren ben ik er wel veel meer van gaan herkennen. Ik heb me ook nooit aangesloten bij de werkgroepen. Dus ben nooit echt inhoudelijk bezig geweest, buiten wat excursies en een vogelcursus bij Henny Grouls. Ik heb me wel na mijn eerste pensioen aangesloten bij de VNel-groep. Henny Grouls vroeg me. Ik doe het nog steeds. Met plezier."

Het IVN zat eerst alleen in Grubbenvorst. "Ja, Riet Willemse, Herman Steenhof, Anny Maassen, Tjeu Leenen, Cora en Paul uit de straat ... allemaal Grubbenvorsters. Henny was de enige van buiten Grubbenvorst. Later Bart Reintjes uit Broekhuizen. Peter Hammer uit Steyl."

Wat was je ervaring met het IVN als voorzitter?

"De organisatie was indertijd gesloten, autocratisch. Het bestond uit mensen die alleen met hun hobby, dus planten of vogels, bezig waren. In zichzelf gekeerd. Nu is alles meer open. Ik schreef in 2008 bij het 25-jarig jubileum dat de werkgroepen erg autonoom waren. Toen ik binnenkwam in het bestuur vond ik de sfeer wat regentesk aandoen.

Er was later wel een goede ontwikkeling, ook richting publiek. De Scholenwerkgroep van Cora (opgericht door

Koos Agricola, red.) is bijvoorbeeld een goed initiatief. En ook de Scharrelkids op woensdag van René Colbers. Het is moeilijk om nieuwe mensen erbij te krijgen, zeker jongeren, maar wat is er eigenlijk tegen om een vereniging te zijn van vitale 60+'ers?"

Had je als voorzitter van het IVN De Maasdorpen ook contacten buiten de regio?

"Ik werd voorgedragen voor de landelijke raad en tegelijk ook voor deze regio en het district Limburg. Ik kwam zo op diverse plekken in het land. Het landelijk IVN was heel gestructureerd. Er werd niet alleen gepraat."

Het IVN verhuisde nog al eens.

In 1993 had de vereniging haar clublokaal in café d'n Hook te Lottum. Vanaf 26 oktober 1996 werd het IVN verenigingslokaal de Wandt in Grubbenvorst in gebruik genomen. Op 3 maart 2001 zijn wij verhuisd naar 't Haeren. Uiteindelijk kwam de vereniging in het Zoemhukske van de Imkervereniging Horst e.o. terecht. Een heel goede zet, vind ik. Het is een goede ruimte voor allerlei activiteiten en ligt in een mooie omgeving. Ook heel geschikt voor de presentatie naar buiten. Oh, ik vergeet nog de Natuur- en landschapsgidsen te vermelden! Die werden ook door bedrijven gevraagd, waardoor er naast een toelage van het landelijk IVN, dat weer geld kreeg van de Postcodeloterij, genoeg geld binnenkwam om andere zaken te financieren.

In 2016 stopte Jac als voorzitter vanwege kanker bij een dochter. Die genas daar gelukkig van. In 2018 trad hij af als bestuurslid. Een paar jaar later overleed zijn vrouw op 73-jarige leeftijd, precies twee maanden na de diagnose van leverkanker. Jac heeft een dochter die in de buurt van het Schuitwater woont en een dochter in Odijk. Hij heeft vier kleinkinderen tussen 7-11 jaar, drie jongens en een meisje.

Mijn gedachte, dat het altijd een grote opoffering is om in een bestuur te gaan zitten, klopt niet. Er zijn gewoon mensen zoals Jac die besturen leuk vinden, die er ervaring in hebben en het professioneel aanpakken. Dat vind ik goed om te weten. Ik hoef me dus niet op te offeren en me als secretaris of penningmeester aan te bieden, laat staan voor de functie van voorzitter. Inhoudelijk bezig zijn, gewoon lid zijn, is meer dan voldoende. Geen enkele organisatie kan zonder bestuur. En geen bestuur zonder actieve leden.

De jonge Staartmees

AUTEUR/FOTO'S MARLO GODDING

Twee weken geleden tijdens de vogelgeluiden cursus kwamen we in Natuurgebied 't Ham iemand tegen die ons wees op een paar jonge net uitgevlogen Staartmezen.

Ze zaten in de braamstruiken, laag boven de grond, met drie op een rij tegen elkaar aangekropen. De kleintjes leken op de ouders, pluizige bolletjes met een staartje.

Later op de middag gingen ze los van elkaar op avontuur, balancerend van tak naar tak en af en toe naar beneden duikelend maar toch vliegend naar een beschut plekje. Pa en ma hadden het zwaar, drie jongen voeden die onuitputtelijke honger leken te hebben.

De staartmezen zijn kleine zangvogeltjes uit de staartmezen familie (Aegithalidae), de volwassen staartmees is 13 tot 16 cm lang, inclusief staart. De staart is wel 6 tot 10 cm lang!

Buiten het broedseizoen zijn staartmezen altijd met een familiegroepje op pad. Ze zijn heel sociaal en verliezen niemand van de groep uit het oog. Het zijn ietwat zenuwachtige vogeltjes die vrijwel nooit rustig op een plek blijven zitten.

Maar op de voedertafel in de winter kun je ze soms beter bekijken, ze zijn verzot op vetbollen.

De Kievit

AUTEUR/FOTO'S PETER VAN NIES

(*Vanellus vanellus*)

Met het begin van het voorjaar begint ook het weidevoelgelseizoen. Het is in tweede helft maart dat we iets van de eerste voortplantingsactiviteiten bij weidevogels kunnen zien en wel bij Kieviten. Kieviten zijn misschien wel de bekendste en zéker de meest algemene onder onze weidevogels. Voor veel vogelliefhebbers is dit het moment om de jaarlijkse weidevogelbescherming op te starten, maar daarover later meer. Van oorsprong is de Kievit een stepbewoner. Hij wil graag van zich af kunnen kijken. In weilanden ziet men ze daarom meestal op kort gras of op een kaal plekje, in veel gebieden treffen we ze echter ook aan op akkerland.

Trekvogels

We kunnen in ons land trouwens het hele jaar door wel Kieviten zien, maar dat zijn voornamelijk overwinteraars uit het Noorden en Oosten van Europa. Tijdens onze maandelijkse watervogeltellingen in de wintermaanden zien we er eigenlijk altijd wel een aantal. Het lijken dus standvogels te zijn -vogels die het hele jaar op dezelfde plaats blijven- maar zijn het feitelijk niet. De Nederlandse populatie verhuist namelijk naar zuidelijker streken, waarbij Frankrijk en Spanje favoriet zijn. Men gaat ervan uit, dat ze zich bij hun trekgedrag door de vorstgrens laten beïnvloeden. Bij strenge vorst zitten ze wat zuidelijker en als het niet vriest, wat noordelijker; de overwinteraars in ons land steken dan vaak de zee over naar Engeland waar het klimaat wat milder is. Vogels uit warmere streken trekken niet, dat zijn dus wél standvogels. Onze Kieviten keren al vrij vroeg terug naar hun broedgebieden, eind februari of begin maart, en zijn dus echte aankondigers van de naderende lente.

Uiterlijke kenmerken

Kieviten zijn ongeveer zo groot als Turkse tortels: ongeveer 30 centimeter. Van afstand zien ze er zwart-wit ge-

vlekt uit, maar bij nadere beschouwing blijken de donkere veren op kop, rug en vleugels groenachtig zwart te zijn met een groene en paarse metaalglans. In de winter hebben de rugveren een bruin randje waardoor het lijkt of ze geschubd zijn. Verder hebben ze witte wangen, een witte onderzijde en een witte staart met een zwarte eindband. De onderzijde van de staart en de anaalstreek is licht oranjebruin gekleurd, terwijl ook de nek wat geelbruinachtige tinten laat zien. Tijdens de vlucht vallen de sterk afgeronde vleugels erg op: de Engelsen noemen hem om die reden **Lapwing**. Mannetje en vrouwtje zijn maar moeilijk van elkaar te onderscheiden. Het vrouwtje is iets valer van kleur en het mannetje heeft een iets langere kuif en iets meer zwart aan zijn keel. Dat zijn nou niet bepaald kenmerken die in het veld echt opvallen, en zéker niet voor mensen die met Kieviten niet zo vertrouwd zijn. Gelukkig hebben ze er zélf geen moeite mee...

Voortplanting

Het mannetje wordt al vroeg in het jaar territoriaal, hij vertoont zijn prachtige **baltsvluchten** om de grenzen hiervan aan te geven, maar ook om vrouwtjes te imponeren en over te halen zich aan hem te binden. Regelmatig zien we grensconflicten met andere mannetjes waarbij vaak 'hardhandig' duidelijk wordt gemaakt wie de rechtmatige bezitter is van een territorium. Zodra een paartje is gevormd, begint het mannetje met het draaien van een aantal nestkuiltjes op daarvoor -volgens hem- geschikte plaatsen. Het laatste woord is echter aan het vrouwtje, dat alle kuiltjes beoordeelt en er uiteindelijk één zal uitkiezen. Ze is tamelijk kritisch, en als er geen geschikt bij zit, zal het mannetje zijn werk over moeten doen. Als ze dan uiteindelijk haar keus heeft bepaald, bekleedt ze het kuiltje spaarzaam met wat strootjes en ander plantaardig materiaal. Vervolgens legt ze er vier **olijfbruine, donker gevlekte eieren** in, bij hoge uitzondering ook wel eens vijf. Als het legsel compleet is, worden de eieren in maximaal vier weken door beide partners beurtelings uitgebroed. Ook in deze periode worden door het mannetje nog baltsvluchten uitgevoerd waarbij hij de meest vreemde capriolen en buitelingen maakt, onderwijl luidkeels en met kerkende stem zijn eigen naam roepend: kie-oe-wiet, kie-oe-wiet.

Zijn vleugels maken daarbij opvallend luidruchtige, suizende geluiden. Men beweert, dat kenners aan de nuances van dit vertoon kunnen zien of het mannetje al gepaard is, of het vrouwtje op eieren zit en zelfs waar die dan zouden moeten liggen ...

Jonge Kieviten zijn nestvlinders: zodra ze uit het ei zijn kunnen ze al lopen en verlaten ze meteen het nest. In april/mei kunnen we dan met een beetje geluk overal jonge Kieviten aantreffen die door beide ouders zorgvuldig worden begeleid. Ze zoeken gezamenlijk naar voedsel dat grotendeels bestaat uit insecten, spinnen, wormen en slakjes. Vijanden zoals Zwarte kraaien en Torenvalken worden onverschrokken verjaagd met felle aanvallen en stootduiken. De **jongen** drukken zich onderwijl plat op de grond en zijn daardoor nagenoeg onzichtbaar. Na een week of vijf, zes, kunnen ze vliegen, als ze tenminste die leeftijd halen want er loeren overal gevaren! Langdurig koud en nat weer is vaak funest voor de jongen. Voedsel is dan moeilijker te vinden en de ouders zien geen kans de kuikens warm te houden met fatale gevolgen.

Weidevogelbescherming

Het gaat niet goed met de Kievit: sinds 1990 neemt het aantal jaarlijks gemiddeld met 2% af en dat wordt de laatste jaren alleen maar meer (bron: SOVON). Daarvoor zijn verschillende oorzaken aan te wijzen. In de nestfase gaan veel legsels verloren door predatie van vossen, kraaiachtigen, marterachtigen en zelfs egels. Ook agrarische werkzaamheden eisen hun tol: het is het bekende verhaal van intensivering en schaalvergroting in landbouw en veeteelt. Daarnaast werden er regionaal op grote schaal eieren geraapt. Binnen de provincie Friesland was dat gedurende een korte periode toegestaan, maar nu niet meer. Verder vindt er regelmatig verstoring plaats door wandelaars met loslopende honden.

In het vroege voorjaar gaan landelijk ruim 9000 vrijwilligers het veld in om actief nesten te zoeken en de legsels te beschermen. Hierdoor kon aanvankelijk het verlies aan legsels significant worden teruggebracht.

nest

Desondanks bleef de weidevogelstand verder achteruit gaan. Predatie bleek de hoofdoorzaak: slimmeriken als vos en kraai wisten, dat tussen de geplaatste markeringen een lekker hapje verborgen lag! Tegenwoordig zien we dan ook steeds meer, dat nesten weliswaar worden opgespoord, maar dat er géén zichtbare markering meer wordt aangebracht. Van markering is men dus overgestapt op monitoring, en dat heeft al tot verrassend goede resultaten geleid.

Laten we hopen dat dit ook op lange termijn een positieve bijdrage levert aan het behoud van deze zo specifiek Nederlandse weidevogel.

Tenslotte

Terwijl wij in Nederland en Duitsland ons uiterste best doen om de Kievit te beschermen, wordt daar in sommige andere Europese landen duidelijk anders over gedacht. In Frankrijk bijvoorbeeld, is het officieel toegestaan om Kieviten en andere beschermde vogels zoals Veldleeuweriken, Wulpen, Kemphanen en Tureluurs te schieten! In Italië komen zo goed als geen Kieviten (meer) voor om diezelfde reden.

Waarvoor dienen de Europese Vogelrichtlijn en de AEWA* overeenkomst dan eigenlijk?

* African-European Waterbird Agreement

Foto Miep Philipsen Reuzenbalsemien

(Invasieve) exoten

Wandeling

't Sohr

Maandag, 6 juni

Meer informatie staat op onze website

Op 2e pinksterdag organiseert IVN De Maasdorpen een wandeling door 't Sohr, met speciale aandacht voor al of niet invasieve exoten. Te goeder trouw of door onachtzaamheid nemen mensen en bedrijven wel eens planten en dieren mee van andere continenten. Veel van de ingevoerde soorten kunnen het hier niet bolwerken vanwege het klimaat, of het ontbreken van geschikte voedselplanten. Sommigen vestigen zich hier wel en zijn dus exoten maar ondervinden meteen zoveel vijandschap van natuurlijke vijanden dat ze geen plaag worden. Maar sommige gedijen heel goed. Die hebben hier geen natuurlijke vijanden die hun aantallen afremmen. Bepaalde soorten bedreigen inheemse soorten en zijn daarmee een bedreiging voor de biodiversiteit. Deze soorten heten invasieve exoten. Bij 10% van de exoten die zich uitbreiden in de natuur, is ingrijpen noodzakelijk om verlies aan biodiversiteit te voorkomen.

Voorbeelden van plaagexoten bij de dieren zijn de Amerikaanse brulkikker, de Zonnebaars, de Pallas (donkere) eekhoorn en de Rosse stekelstaart (eendensoort). Voorbeelden van invasieve planten en bomen zijn de Kleine waterteunisbloem, de Japanse duizendknoop, de Reuzenbalsemien, de Reuzenberenklauw, de Amerikaanse vogelkers, de Rimpelroos, de Amerikaanse eik en de Gewone robinia.

----- Watervogeltelling tot en met april 2022 -----

Watervogeltelling 2020-2021																									
Venlo - Grub-vorst										Grub. -Lottum										Totaal watervogels					
Soort	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr		Soort	sept	okt	nov	dec	jan	feb	mrt	apr		september	21-22	20-21	19-20	18-19	17-18
Aalscholver	9	12	10	12	22	20	16	18		Aalscholver	15	6	8	18	20	12	22	23		1340	898	1381	2556	1674	
Blaauwe Reiger	3	6	15	10	7	4	6	1		Blaauwe Reiger	3	2	17	1	1	4		3		2300	1825	2259	2764	2250	
Brandgans										Brandgans			5		12					2474	1661	2147	2822	1721	
Bergeend										Bergeend								5		2150	3343	1841	1096	2297	
Casarca							2	1		Casarca		13	31	34		2		2		1666	2579	2493	1177	1901	
Dodaars	1		4	3	2		2			Dodaars					1	2	3			709	975	599	962	1071	
Fuut				4	4	5	7	5		Fuut			1		1	2	3			291	252	155	287	311	
Grauwe Gans	7	3	6	44	59	63	14	21		Grauwe Gans	240	173	530	605	321	360	72	30		Totaal:	12140	####	12128	####	12997
Grote Canade	19	34	31	9	32	13	34	9		Grote Canade	37		36		81	4	5	12		Gemiddeld aantal vogels:	1518	1534	1516	1670	1625
Grote zaagbek						1	4			Grote zaagbek						1									
Grote Zilverreiger			1		1	1	1			Grote Zilverreiger	1		1		1										
Grote g.kwikstaart	4									Grote g.kwikstaart				1											
Ijsvogel							1			Ijsvogel															
Kievit	65			50	20	50	4	1		Kievit						15	9	2		Totaal soorten sept	35	25	45	42	41
Kleine Mantelr	1									Kleine Mantelmeeuw										Totaal soorten okt	32	47	42	48	49
Kleine Plevier							1			Kleine Plevier										Totaal soorten nov:	40	52	44	47	39
Knobbelzwaan						2		2		Knobbelzwaan	1		4						13	Totaal soorten dec:	43	48	37	46	41
Kokmeeuw	564	680	1170	996	795	460	258	28		Kokmeeuw	85	280	80	62	76	200	6			Totaal soorten jan:	47	47	41	28	43
Kolgans		1		21	10					Kolgans	1		56	56	24	1				Totaal soorten feb:	44	57	54	37	53
Krakeend			35	38	19	20	53			Krakeend			2	51	75	15	7	22		Totaal soorten mrt:	55	54	40	46	34
Kuifeend				2			4			Kuifeend						2				Totaal soorten apr:	54	55	47	44	52
Mandarijneend							4			Mandarijneend										Gemiddeld aantal s	43,8	48,1	43,75	42,25	44
Meerkoet	1	2	2		4	21	13	5		Meerkoet									2	Totaal aantal verschillende soorten					
Nijlgans	4	4		6	2	4	2	2		Nijlgans	7	4	6	16	8	2	2			Watervogels:	37	37	33	33	35
Geelpoot meeuw						1	2			Geelpoot meeuw										Andere soorten:	43	45	43	43	
Rietgans										Rietgans						49					80	82	76	76	35
Scholekster							2			Scholekster								2	2						
Slechtvalk	1				2		2	1		Slechtvalk															
Soepeend	9		35	1	15	2	4	4		Soepeend				1						opvallend		1	hoogste in kolom		
Soepgans		2	3	13	2	25	26	9		Soepgans												0	laagste in kolom		
Stormmeeuw			7	5	1		2			Stormmeeuw					2		2								
Visarend										Visarend	1														
Waterhoen	3	5	6	2	6	5	2			Waterhoen				1											
Wilde Eend	82	96	70	216	199	64	52	52		Wilde Eend	35	4	73	127	127	112	18	2							
Wintertaling		11	41	65	190	37	24	4		Wintertaling						57	12								
Zilvermeeuw	4	3	6	3	4	12	5	6		Zilvermeeuw	15		5	2	2	9									
Bontbekplevier										Bontbekplevier									1						
Aantal vogels:	770	861	1441	1504	1392	812	547	171			440	479	859	970	758	854	162	120							
Soorten Wate	14	14	16	19	21	21	26	18			11	7	14	15	13	18	13	14							
Andere soorte	19	13	16	19	24	19	27	26			0	6	16	12	9	11	13	18							
Aantal soorter	33	27	32	38	45	40	53	44			11	13	30	27	22	29	26	32							

Opvallend in maart:

4 Mandarijneend

4 Grote zaagbek

Opvallend in april:

5 Bergeenden

10 pullen Wilde eend

Wandeling Deurnese Peel

AUTEUR/FOTO'S THEO VAN DER LEER

Verlag van de Plantenwerkgroep

De IVN plantenwerkgroep maakte in februari een wandeling in de Deurnese Peel. Kennis delen is ons motto en we genoten van de informatie over het gebied die een van de deelnemers ons kon vertellen.

Het broedseizoen is nog niet begonnen maar de andere dieren zullen zich afvragen wat er aan de hand is. Vossen, bevers, de ree en de das op hoger gelegen gedeeltes in het moeras.

Allemaal dieren die zich terugtrekken voor het geweld van de zware machines. Ook de vele ooievaars en reigers die we in de verte over elkaar zagen buitelen zullen extra moeite moeten doen om een visje te verschalken. Extra moeite? Jawel ook de vissen reageren op de veranderende omgeving. Alleen al het wegvallen van de beschutting van de begroeiing langs het kanaal maakt de vissen schuw, aldus de visser die we tegenkwamen: "hij had nog geen snoek gevangen".

Al wandelend realiseer je je hoe kwetsbaar ook de flora in dit gebied is. Vijanden als de woekerende Adelaarsvaren, de niets ontziende Japanse duizendknoop en, niet te vergeten de opmars van de Trosbosbes elders in de Peel, zou zonder ingrijpen dit unieke natura 2000 gebied ernstig schaden.

En wat te zeggen van het, hoe pril ook in deze februari-maand, Rankende helmbloem dat wij tegenkwamen op onze wandeling. Samen met het oprukkende Pijpestrootje is het plantje een duidelijke stikstof indicator. En wat te zeggen van het feit dat de kanalen moeten worden ontdaan van het slecht verteerbare blad van de exotische Amerikaanse eik. De vijanden liggen op de loer.

Kaalslag wordt in het woordenboek omschreven als destructie, onttakeling, vernietiging. Op het eerste gezicht ja, maar in werkelijkheid staan de werkzaamheden in De Peel synoniem voor "de natuur een handje helpen". Rigoureuus dat wel, maar zachte heelmesters maken immers stinkende wonden. Nee, niet de heelmester, de dokter die wordt beschreven door de uit Griendtsveen afkomstige schrijver Toon Kortooms in een van zijn boeken. Die dokter is in 1968 al verzopen zoals u weet.

Na bezichtiging van de monumentale beuk uit 1890 in de tuin bij de Peelreus hebben we een winderige, maar leerzame wandeling met een kopje koffie afgesloten.

Uit de oude

AUTEUR/FOTO'S MARIJKE LUKKER-HIRS

Wat is natuur nog?

24 schoolwandplaten van M. A. Koekkoek,
tekst van Dr. Dick Hillenius

Het begint met een gedicht van J. C. Bloem uit
'De Dapperstraat':

Natuur is voor teuredenen of legen
En dan: wat is natuur nog in dit land?
Een stukje bos ter grootte van een krant,
Een heuvel met wat villaatjes ertegen
Nostalgie in nostalgie.

De platen kennen we wel: planten en dieren zijn idyllisch bij elkaar geplaatst. De teksten van Hillenius zijn zeer kritisch. Zowel wat de tekeningen betreft als het omgaan met de natuur. Hoewel er zeer veel verbeterd is, is het nog steeds actueel.

Hillenius: 'Ik heb wel eens gedacht dat Hogerhand uit een soort perversie bij voorkeur wegen aangelegde dwars door de laatste mooie natuurgebieden. Het Naardermeer is een voorbeeld. Het Norgerhout, met misschien wel het oudste stuk bos van Nederland is in de volle lengte doorsneden

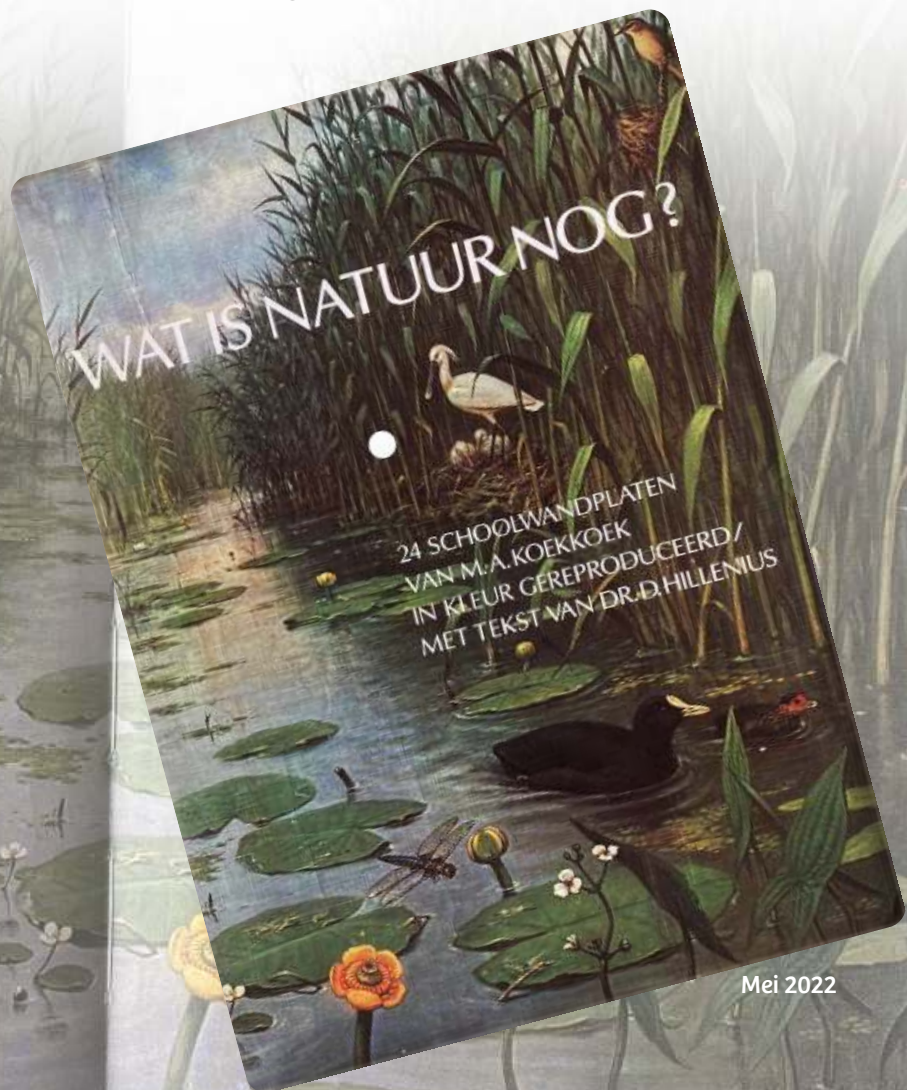
met een autoweg. Het Deelerwoud werd bijna een verdeeld woud. Oud-Amelisweerd is nog steeds niet veilig. (Amelisweerd wordt inderdaad steeds opnieuw bedreigd red.) Hoewel ik sommige technocraten inderdaad tot dit soort perversie in staat acht, begrijp ik nu dat het simpler is om een weg zo lang mogelijk door een natuurgebied te leggen in plaats van een groot aantal boeren en andere landeigenaren of de tenen te gaan staan met onteigeningsprocedures.'

En verder: 'Het paradoxale van natuurbeheer in onze streken is dat men een gebied als beschermingsobject uitkiest, omdat het zo'n mooi voorbeeld is van een bepaalde samenleving. Maar geen samenleving staat stil, behalve in zekere zin het eind-bos en dus zijn de meeste gebieden, die men om een bepaalde kwaliteit uitkiest, gedoemd om te veranderen in iets wat misschien veel minder interessant is.'

Over de duinen: 'een autoracebaan met alle verscheurende herrie ligt als een massale grafsteen (Nescio) over een gebiedje waar ik voor de oorlog hagedissen ving.'

Maar hij is ook optimistisch zoals over het feit 'dat men de laatste tijd overal weer kikkers hoort kwaken en tegelijkertijd het herstel van de roofvogelstand is begonnen.' Zijn overtuiging was dat dat te maken heeft met het verbod om DDT te gebruiken. Het B-woord (bio-diversiteit) werd door hem nog niet gebruikt, maar er is wel wat verbeterd: de rivieren zijn minder geketend dan in zijn tijd.

Kortom: nog steeds een interessant boek.

IVN inventarisatie op de Peelse golfbaan

AUTEUR/FOTO'S CORA OOSTENDORP

Langs de snelweg naar Eindhoven ligt de golfbaan *de Peelse golf*, vlakbij Evertsoord. Deze baan is in 1994 aangelegd en je vindt er mooie landschapselementen zoals lanen, bosjes, waterpartijen, moerasveldjes en heideveldjes. Een inventarisatie in 2009 leverde 52 verschillende soorten bomen en struiken op. Bij de aanleg is rekening gehouden met vogels door bijvoorbeeld veel besdragende struiken te planten, zoals Meidoorn, Kardinaalsmuts en Sleedoorn. De baan zelf heeft een parkachtig karakter en wordt ook zo onderhouden. Maar aan de randen krijgt de natuur veel ruimte voor bloeiende en inheemse kruiden. Door de golfbaan loopt een meander van de Groote Molenbeek die, vroeger afgesneden, weer in ere is hersteld.

Geo certificaat

In 2010 ontving de golfbaan het Golf Environment Organization (GEO) certificaat. De criteria zijn gericht op water, energie, natuur, gras en bodem, opleiding, educatie en bewustwording, afval en management. Al deze onderdelen worden apart getoetst op beleid, registratie, doelstellingen en uitvoering. Op de Peelse golf (in totaal ongeveer 53 ha met 6 ha open water) zijn veel biotopen te vinden: bosjes, droge zandgrond, natte oevers van waterpartijen, stukjes moeras, beekoevers, elzenbroekbos, bosjes, bosranden en tredvegetatie langs de paden. De biodiversiteit is daardoor groot. Er werden in 2010 bijvoorbeeld 22 soorten vlinders waargenomen, 78 vogelsoorten, 8 soorten libellen en 194 soorten wilde planten. Om het GEO certificaat te behouden, moeten om de paar jaar de soorten weer geïnventariseerd worden.

Inventarisaties

In 2012 nam Fred Hilhorst van de Peelse golf contact op met onze IVN-afdeling met de vraag of we het gebied opnieuw wilden inventariseren. Wim Philipsen, Dick Best en Paul en Cora Oostendorp hebben dat jaar die inventarisatie uitgevoerd. Er zijn toen 152 soorten wilde planten gevonden. In 2015 volgde weer een inventarisatie, dit keer door Dick, Paul en Cora, die 198 soorten opleverde.

Inventariseerders :)

In 2018 werden er 226 verschillende soorten wilde planten gevonden. Drie jaar later, 2021, volgde de laatste inventarisatie. Dat jaar werd besloten om een vast contract af te sluiten tussen de Peelse golf en IVN De Maasdorpen voor een jaarlijkse inventarisatie. Behalve het onderzoek

naar de planten en de vogels, worden vanaf dat jaar ook de nestkasten jaarlijks gecontroleerd en schoongemaakt. Er hangen 40 spreuwenkasten en 24 mezenkasten.

Dagje inventariseren

Aan een inventarisatie-dag gaat altijd een telefoontje vooraf naar de receptie. Kunnen we op die en die dag terecht of zijn er wedstrijden? Is er een handicart voor ons beschikbaar? Op de dag zelf melden we ons aan en krijgen we de sleutels van ons vervoer.

Handicart

Dan gaan we op pad met een streeplijst waarop alle planten die we hier in de afgelopen jaren hebben gezien, alfabetisch gerangschikt staan. We hoeven ze nu nog alleen maar aan te kruisen als we ze zien. Ook hebben we een kaart waarop we aangeven welke route we lopen en waar bijzondere planten staan. Het liefst gaan we 's ochtends vroeg, dan lopen we niemand in de weg.

Voor de zekerheid hebben we veiligheidshesjes aan. Bij een baan aangekomen, zetten we een bordje bij de afslag met de mededeling dat we hier aan het inventariseren zijn. Vervolgens lopen we letterlijk de kantjes eraf door aan de buitenrand van de baan op zoek te gaan naar de wilde planten. Dit levert vaak leuke contacten op. We krijgen nog wel eens de vraag of we onze bal zoeken. En standaard is dan ons antwoord dat we ze niet zoeken maar wel vinden. De meeste mensen informeren belangstellend naar wat we aan het doen zijn. Met onze IVN pet op, vertellen we dan over onze vondsten en wijzen we op de verschillende soorten. Als ze vragen wat onze leukste vondst is, dan is dat toch wel deze:

Moeraswolfsklauw (Lycopodiella inundata)

Activiteiten

19	mei	PWG Ooijpolder <i>Nijmegen</i>
22	mei	Maaspark Ooijen-Wanssum <i>wandeling</i>
25	mei	Kroegjestocht <i>wandeling met gids Zuid-Limburg</i>
2	juni	PWG Belmonte Arboreteum <i>Wageningen</i>
6	juni	(invasieve) exoten <i>excursie</i>
12	juni	Waterleven Slootjesdagen
12	juni	Libellen <i>excursie</i>
19	juni	Vroege zomer jong leven <i>wandeling met gids</i>
23	juni	PWG Natuurgebied bij Klein Vink
3	juli	Veranderend landschap <i>Fietstocht</i>
7	juli	PWG De Vilt Beugen
10	juli	Zomer langere <i>wandeling met gids</i>
25	juli	Avondvierdaagse 1 - Geijsteren
26	juli	Avondvierdaagse 2 - Diepeling
27	juli	Avondvierdaagse 3 - Deurnsche Peel
28	juli	Avondvierdaagse 4 - Maasduinen Putjesberg
11	aug.	PWG 't Sohr
14	aug.	Zomeravond/schemerwandeling <i>met gids</i>
25	aug.	PWG Sarsven/De Banen
28	aug.	Late zomer, late vlinders <i>excursie</i>
7	sept.	Koninginnepage <i>lezing</i>
8	sept.	PWG <i>excursie met externe IVN gids</i>
18	sept.	Vroege herfst <i>wandeling met gids</i>
22	sept.	PWG Bomen St.Servaasterrein <i>Venray</i>
24	sept.	Bomenbeheer & klimaatverandering <i>lezing & excursie</i>

JAARPROGRAMMA

Onze werkgroepen

- A&G - Activiteiten & Gidsen
- PWG - Plantenwerkgroep
- VWG - Vogelwerkgroep
- VNeL - Vrijwillig Natuur en Landschapsbeheer

Interesse in een activiteit?

Meer informatie over onze activiteiten kun je vinden op onze website in het **jaarprogramma**.

Is het een **werkgroep**?

Meld je dan bij de betreffende **coördinator** van die **werkgroep**, zie pagina 2; Werkgroepen & Commissies.

Of kijk op de website:

<https://www.ivn.nl/afdeling/de-maasdorpen/werkgroepen>

Foto Marlo Godding Zwarte specht

BEZOEK ONZE IVN WEBSITE

[HTTPS://WWW.IVN.NL/AFDELING/DE-MAASDORPEN](https://www.ivn.nl/afdeling/de-maasdorpen)

VOLG ONS OP FACEBOOK

[HTTPS://WWW.FACEBOOK.COM/IVNHORST/](https://www.facebook.com/ivnhorst/)